

Kvalitet i undervisningen

Af Ane Qvortrup og Jacob Christensen

Da Corona-epidemien brød ud i Danmark i marts 2020, blev skolen, lærerne, pædagogerne og lederne, eleverne, forældrene og skole-hjem-samarbejdet sat under pres. Med meget kort varsel blev alle elever sendt hjem som følge af skolelukninger, og undervisningen skulle gennemføres som hjemmeundervisning. Hurtigt meldte spørgsmålene sig: hvad betyder dette for elevernes læring, trivsel og sociale relationer, for forældrene der skulle balancere mellem arbejde, hjemmeundervisning og familieliv, og for underviserne der med få dages varsel skulle foretage en digital omstilling og gennemføre undervisning på afstand?

I slutningen af marts udarbejdede vi, en forskergruppe fra Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, et spørgeskema, som i første uge af april blev sendt ud til alle elever i 3.-9. klasse og deres forældre i Aarhus, Frederikshavn, Hjørring, Lemvig, Odense og Svendborg kommuner. Svarene giver et unikt datamateriale.

Når det kommer til spørgsmålet om kvalitet i undervisningen, vil vi med henvisning til Dahler-Larsens bog "Kvalitetens beskaffenhed" (2008) skelne mellem tre forskellige forståelser af kvalitet:

- 1) Hvad elever og forældre opfatter som kvalitet i undervisningen
- 2) Hvad vi fra uddannelsesforskning ved om kvalitet i undervisningen
- 3) Hvad vi supplerende i en dansk skolekultur værdsætter som kvalitet i undervisningen

Det er vores udgangspunkt, at der må træffes valg om og i undervisningen gennem en refleksion over og dialog mellem disse tre forståelser af kvalitet. Valgene er naturligvis yderligere rammesat af den konkrete situation, hvilket i særlig grad gør sig gældende under denne Corona-karantæne. Lærerne har i den aktuelle situation været tvunget til en meget hurtig digital omstilling, hvor de skal gennemføre undervisning på afstand og i en hjemmesituation med forandrede familiære forhold.

Når det kommer til førstnævnte, altså elevernes og forældres opfattelse af kvalitet, vil vi trække på de dele af undersøgelsen, hvor vi spørger til deres vurdering af undervisningen. Når det kommer til andennævnte, altså spørgsmålet om, hvad vi fra uddannelsesforskningen ved om kvalitet i undervisningen, tager vi afsæt i den sammenstilling af metastudier om kvalitet i undervisning, som er gennemført af Qvortrup & Keiding (2014). Her bliver det klart, at noget af det, der har størst betydning for kvalitet i undervisningen, er klarhed og struktur, individuelle hensyn og feedback. Når det kommer til sidstnævnte, altså hvad vi værdsætter som kvalitet i en dansk skolekultur, vil vi her med henvisning til lovbekendtgørelsens fokus på deltagelse, medansvar og demokrati undersøge klassefællesskabet og spørgsmålet om, i hvilken grad elever oplever at være del af et forpligtende læringsfællesskab.

I forhold til elevernes opfattelse af kvalitet finder vi svar på dette gennem elevernes indikationer ift. udsagnene: "Den er kedelig", "Jeg savner undervisningen på skolen" og "Lærerne klarer situationen godt". Eleverne markerer deres grad af enighed på en 5 pkt.-skala gående fra 'Helt enig' og 'Overvejende enig' over 'Hverken enig eller uenig' til 'Overvejende uenig' og 'Helt uenig' (herudover en mulighed for at svare 'Ved ikke'). Man kan (med rette) indvende, at spørgsmålet omhandlende, hvorvidt lærerne klarer situationen godt, ikke er en vurdering af selve undervisningen, men vi mener, at det netop i denne ekstraordinære situation kan være afgørende for samarbejdet om undervisningen, hvordan eleverne vurderer lærernes indsats. Elevernes svar på spørgsmålene fordeler sig således:

- "Den er kedelig": 42,9% er helt eller overvejende enige, mens 19,4% er helt eller overvejende uenige
- "Jeg savner undervisningen på skolen": 71,7% er helt eller overvejende enige, mens 12,1% er helt eller overvejende uenige

- "Lærerne klarer situationen godt": 71,9% er helt eller overvejende enige, mens 8% er helt eller overvejende uenige

I forhold til forældrenes opfattelse af kvalitet finder vi svar på dette gennem deres indikationer ift. følgende udsagn:

- Vi er bekymrede i forhold til vores barns/børns læring og udvikling": 34,5% er helt eller overvejende enige, mens 46,5% er helt eller overvejende uenige
- "Lærerne har håndteret situationen med stor dygtighed": 69,5% er helt eller overvejende enige, mens 11,1% er helt eller overvejende uenige
- "Lærerne har håndteret situationen med stor entusiasme": 64,7% er helt eller overvejende enige, mens 11,7% er helt eller overvejende uenige

Det, man kan konkludere ud fra elevernes oplevede kvalitet er, at næsten halvdelen oplever den kedelig og næsten 80% savner den undervisning, de kender. Derudover er det ca. en tredjedel af forældrene som faktisk bekymrer sig for elevernes læring og udvikling. Men samtidig er der en oplevelse af, at lærerne har udvist både dygtighed og entusiasme ift. den ændrede situation. Man får indtryk af, at både eleverne og lærere er bevidste om, at det her er en ekstraordinær krisesituation, som vi skal klare i fællesskab.

Ift. de tre aspekter klarhed og struktur, individuelle hensyn og feedback får vi i undersøgelsen indblik heri gennem elevernes indikationer ift. følgende fem udsagn:

- "Mine lærere fra skolen laver en plan for hver enkelt dag" (klarhed og struktur): 62,6% er helt eller overvejende enige, mens 21,2% er helt eller overvejende uenige
- "Jeg ved for det meste, hvad lærerne vil have mig til at lave" (klarhed og struktur): 78,8% er helt eller overvejende enige, mens 7,1% er helt eller overvejende uenige
- "Lærerne på min skole er opmærksomme på, om jeg laver mit skolearbejde" (individuelle hensyn): 77,1% er helt eller overvejende enige, mens 6,3% er helt eller overvejende uenige
- "Hvis der er opgaver, jeg ikke forstår, er det nemt at få hjælp fra en lærer" (individuelle hensyn): 54,1% er helt eller overvejende enige, mens 19,2% er helt eller overvejende uenige
- "Jeg får feedback på mine svar på spørgsmål og opgaver via computeren" (feedback): 65% er helt eller overvejende enige, mens 20,5% er helt eller overvejende uenige

Ud fra elevernes vurderinger af de listede udsagn er det klart, at når det kommer til spørgsmålet om kvalitetskriterier ifølge uddannelsesforskningen, er kriterierne godt opfyldt, men at der også ift. tre aspekter, det med at lave en plan, det med at have adgang til hjælp, og det med at få feedback, er forbedringsmuligheder, idet ca. en femtedel angiver, at disse ikke er opfyldt.

Afslutningsvist skal det dreje sig om et aspekt, som vi fokuserer på, fordi det også værdsættes som en del af den danske skolekultur: klassefællesskabet eller et forpligtende læringsfællesskab. Det har vi også undersøgt i den gennemførte undersøgelse, idet eleverne angiver, om de oplever, at klassekammeraterne gør en indsats, og om det er muligt at få hjælp fra en kammerat:

- Jeg tror, de fleste af mine klassekammerater laver skolearbejde i løbet af dagen": 79,4% er helt eller overvejende enige, mens 4,1% er helt eller overvejende uenige
- "Jeg har en eller flere gange om ugen kontakt med mine klassekammerater": 77,7% er helt eller overvejende enige, mens 13,2% er helt eller overvejende uenige
- "Hvis der er opgaver, jeg ikke forstår, er det nemt at få hjælp fra en kammerat": 46,9% er helt eller overvejende enige, mens 23,9% er helt eller overvejende uenige

Når det kommer til klassefællesskabet, hvilket vi fremhævede som noget, der i en dansk skolekultur værdsættes som kvalitet, er det tydeligt, at eleverne i høj grad oplever at være del af et sådant fællesskab. Den individuelle sparringspartner er der dog ca. en fjerdedel, der er udfordrede på.

Samlet set tyder undersøgelsen på, at det i høj grad er lykkedes at håndtere den krisesituation, som alle blev kastet ud i med kort varsel. Tallene viser, at det for mange elever går godt under de aktuelle omstændigheder. Men det er imidlertid også vigtigt at fremhæve, at der er udfordringer for relativt store grupper af elever, og at det vil være uholdbart for kvaliteten af undervisningen at fortsætte på den her måde i alt for lang tid.